

Parlamentaarinen komitea yleisen
asevelvollisuuden kehittämisestä

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A

00100 Helsinki

P: 09 5860 440

E: amnesty@amnesty.fi

F: 09 5860 4460

W: www.amnesty.fi

16.04.2020

AI FI 22/2020

Hyvät komitean jäsenet

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on yli 7 miljoonaa, yli 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnestyn tehtävänä on tehdä ihmisoikeudet tunnetuiksi, tutkia vakavia ihmisoikeusloukkauksia sekä kampanjoida niitä vastaan kaikkialla maailmassa. Ihmisoikeuskasvatuksen edistäminen on olennainen osa Amnestyn työtä.

Kiitämme mahdollisuudesta kommentoida parlamentaariselle komitealle yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä koskevaa selvitystä.

Aseistakieltäytyminen ihmisoikeutena

Amnesty ei ota kantaa itse asevelvollisuuteen, mutta järjestön mukaan asepalveluksen vaihtoehtona pitää olla siviiliviranomaisten alaisuudessa toimiva yleishyödyllinen vaihtoehtoinen palvelus, joka ei loukkaa sitä suorittavien vakaumusta ja jonka pituus ei saa olla rangaistuksen luontoinen. Amnestyn mukaan korkeintaan noin puolitoistakertainen palveluksen pituus normaaliin asepalvelukseen nähden on kohtuullisuuden rajoissa. Vaihtoehtoisen siviilipalveluksen suorittajia ei myöskään saa muulla lailla syrjiä heidän vakaumuksensa takia.

Vaikka aseistakieltäytymistä sellaisenaan ei mainita missään kansainvälisessä ihmisoikeussopimuksessa, se on tänään erilaisten päätösten ja linjausten perusteella yleisesti tunnustettu. Kansainvälisten ihmisoikeuselimien tulkinta aseistakieltäytymisestä ihmisoikeutena lähtee kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 18 artiklasta, joka sanoo, että Jokaisella on oikeus ajatuksen, oman tunnon ja uskonnon vapauteen.

Niin kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevaa sopimusta tulkitsevan YK:n ihmisoikeuskomitean kuin YK:n ihmisoikeusneuvoston aseistakieltäytymistä tunnustavat lausunnot lähtevät tästä artiklasta. Suomen ihmisoikeuskomitealta saamat moitteet ja kysymykset liittyvät nimenomaan artikla 18 säädöksiin.

Jehovan todistajia koskevan vapautuslain kumoaminen 2019 on tästä näkökulmasta ongelmallinen. YK:n ihmisoikeuskomitea ehdotti Jehovan todistajia koskevan vapautuksen laajentamista viitaten nimenomaisesti 18 artiklaan, mutta lakimuutokset Suomessa johtivatkin tämän oikeuden kaventamiseen. Lakimuutos tehtiin yhdenvertaisuuden eikä omantunnon vapauden näkökulmasta.

Siviilipalveluksen kehittäminen

Siviilipalvelus on olemassa vain sen takia, että meillä on asevelvollisuus. Kuitenkin asevelvollisuutta ja/tai siviilipalvelusta kehitettäessä pitää huomioida, että siviilipalvelus on erillinen palvelumuoto, jota ei tule millään lailla kytkeä puolustustehtäviin. Palvelun pitää olla siviiliviranomaisten suunnittelemaa ja hallinnoimaa, muutoin on vaara, että siviilipalveluksen sisältö loukkaa sitä suorittavien vakaumusta.

Samalla on hyvä huomioida, että kokonaan maanpuolustuksesta irrotettu yleinen kansalaispalvelus voitaisiin myös nähdä kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen 8 artiklan ja ILO:n pakko-työn kieltoa koskevan sopimuksen vastaisena.

Siviilipalveluksesta kieltäytyminen

Vuodesta 1984 Amnesty International on adoptoinut kymmeniä suomalaisia mielipidevangeiksi, joko kielteisen päätöksen saaneita (silloin kun vakaumusta vielä tutkittiin) ja myöhemmin myös siviilipalveluksesta kieltäytyneitä (koska palveluksen kesto nähdään rangaistuksen luontoisena). Mielipidevangeista ja siviilipalveluksen rangaistuksen luontoisesta kestosta on joka vuosi raportoitu Amnestyn vuosiraportissa ja myös kansainväliset ihmisoikeuksien valvontaelimet ovat ongelmaan tarttuneet.

Pitkään aseistakieltäytyjien adoptointi mielipidevangeiksi oli Amnestyssä sidoksissa vaihtoehdoisen siviilipalveluksen keston. Mikäli tarjolla olevaa vaihtoehtoista palvelusta ei pidetty rangaistuksen luontoisena, tästä silti kieltäytyviä ei adoptoitu mielipidevangeiksi. Vuoden 2017 elokuussa Amnesty kuitenkin tiukensi omaa kantaansa aseistakieltäytymiseen ihmisoikeutena siten, että nyt Amnesty vastustaa kaikkia aseistakieltäytyjiin kohdistuvia rikosoikeudellisia toimenpiteitä heidän vakaumuksensa perusteella. Myös sellaisissa tapauksissa, että he ovat kieltäytyneet suorittamasta ei-rangaistuksen luontoista vaihtoehtoista siviilipalvelusta. Amnesty vaatii siis kaikista aseistakieltäytyjiä koskevien panta- tai vankeusrangaistuksista luopumista.

Siviilipalveluslain 79 pykälä

Jehovan todistajia koskevan vapautuslain kumoamiseen, liittyy myös toinen oikeudellinen ongelma. Ennen lain kumoamista suomalaiset tuomioistuimet olivat syrjinnän kieltoon perustuen vapauttaneet muista vakaumuksellisista syistä aseista ja vaihtoehtoisesta siviilipalveluksesta kieltäytyneitä.

Nyt lain kumoamisen jälkeen näitä jo kerran vapauttavan tuomion saaneita on kutsuttu uudestaan palvelukseen ja ainakin yksi on tuomittu uudestaan samasta siviilipalvelurikoksesta vankeuteen.

Käytäntö loukkaa perustavanlaatuista ns. *ne bis in idem* oikeusperiaatetta, jonka mukaan kerran, joko langettavan tai vapauttavan tuomion saanutta henkilöä ei voida uudestaan syyttää samasta rikoksesta.

Syy siihen, että jo kerran vapauttavan tuomion saaneita on kutsuttu uudestaan palvelukseen ja sen jälkeen uudestaan syytetty löytyy siviilipalveluslain 79 pykälästä, jossa todetaan, että henkilö, jota ei ole syytetty tai ei tuomittu kutsutaan uudestaan palvelukseen. Tämä pykälä tulisi poistaa laista, koska se ilmiselvästi johtaa jatkuvaan syyte- ja rangaistuskierteeseen.

Ystävällisin terveisin

Frank Johansson
Toiminnanjohtaja